

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DRUGI ODDELEK

ZADEVA Q IN R proti SLOVENIJI

(Pritožba št. 19938/20)

SODBA

1. odstavek 6. člena (civilno) • Nerazumno dolgotrajen postopek, ki traja šest let in še poteka, za stara starša, ki zahtevata rejništvo nad otrokoma, ki sta ostala brez starševske oskrbe • Napake prvostopenjskega sodišča, ki vodijo v ponovno obravnavo in neustrezno zagotavljanje izvedencev ali njihova prevelika delovna obremenitev, kar ima za posledico znatne zamude • Omejitve, potrebne zaradi covida-19, ne odvezujejo države odgovornosti glede na nujnost postopka in potrebe po posebni skrbnosti

8. člen • Družinsko življenje • Zavrnitev sodišča, da zasliši zelo majhna otroka, ki ju zastopa socialna služba in ne posebni skrbnik • Odločitev, ki temelji na izvedenskem mnenju in ne vpliva na položaj pritožnikov v postopku • Zavrnitev sodišča, da zasliši enega od izvedencev, ni nerazumna

STRASBOURG

8. februar 2022

Ta sodba bo postala dokončna v okoliščinah, navedenih v 2. odstavku 44. člena konvencije. Mogoči so uredniški popravki.

ZADEVA Q IN R proti SLOVENIJI

Evropsko sodišče za človekove pravice (drugi oddelek) kot senat v sestavi:

Jon Fridrik Kjølbro, *predsednik*,

Carlo Ranzoni,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

Marko Bošnjak,

Saadet Yüksel, sodniki,

in Stanley Naismith, *sodni tajnik oddelka*,

ob upoštevanju:

pritožbe (št. 19938/20) proti Republiki Sloveniji, ki sta jo pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: konvencija) 28. aprila 2014 vložila slovenska državljana, ga. Q in g. R (v nadaljevanju: pritožnika);

sklepa, da se slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) obvesti o pritožbi na podlagi 6. člena konvencije o dolžini postopka izdaje dovoljenja za rejništvo in o pritožbah po 6. in 8. členu konvencije o domnevnem nezaslišanju vnukov pritožnikov neposredno ali prek posebnega skrbnika ter o nezaslišanju izvedenca D.T. v postopku za ureditev stikov ter preostanek pritožbe razglasi za nesprejemljiv;

sklepa o nerazkrivanju imen pritožnikov;

stališč strank;

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 18. januarja 2022,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne.

UVOD

1. Zadeva se nanaša na dolžino postopka, v katerem je pritožnica zaprosila za dovoljenje za rejništvo svojih vnukov, ki so ostali brez starševske oskrbe. Prav tako se nanaša na domnevno nezaslišanje vnukov pritožnikov glede njihovih stališč neposredno ali prek posebnega skrbnika ter v postopku za ureditev stikov nezaslišanje izvedenca, ki je podal svoje mnenje v postopku za izdajo dovoljenja za rejništvo.

DEJSTVA

2. Pritožnika je pred sodiščem zastopal V. Cugmas, odvetnik, ki ima odvetniško pisarno v Slovenskih Konjicah.

3. Vlado sta zastopali njeni zastopnici T. Mihelič Žitko in A. Grum, državni odvetnici.

4. Dejstva zadeve, kot so jih predložile stranke, je mogoče povzeti kot sledi v nadaljevanju.

I. OZADJE

5. Pritožnika sta babica [pritožnica - *opomba prevajalca*] in dedek [pritožnik - *opomba prevajalca*] W in Z. Mati W in Z (hčerka pritožnikov) je bila ubita decembra 2015. Njunemu očetu, ki je bil obtožen umora matere, je bila odvzeta prostost in je v zaporu. W in Z sta bila v času teh dogodkov stara pet in tri leta.

6. Po materini smrti sta W in Z ostala pri pritožnikih, dokler ju organi socialnega skrbstva niso odvzeli (glej 9 odstavek).

7. Zaradi pridobitve dovoljenja za rejništvo nad svojimi vnuki je pritožnica 25. januarja 2016 podala vlogo za izdajo dovoljenja za rejništvo pri Centru za socialno delo SG (v nadaljevanju Center SG), ki je bil pristojen glede na stalno prebivališče pritožnice.

8. Center SG je 17. februarja 2016 po opravljenih razgovorih s pritožnikoma izdal poročilo, v katerem je ugotovil, da pritožnica ni najprimernejša kandidatka za rejništvo W in Z. Končno odločitev je pozneje sprejelo Ministrstvo za delo, družin, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo, glej 14 odstavek).

9. Dne 30. marca 2016 je Center za socialno delo V (v nadaljnjem besedilu: Center V), ki je bil krajevno pristojen za otroke, vzel otroka iz vrtca in ju namestil v nepovezano rejniško družino v drugi regiji, brez vednosti pritožnikov. Odvzem otrok od pritožnikov je bil medijsko zelo odmeven in je bil predmet napete javne in politične razprave.

10. Pritožnica je odvzem otrok izpodbijala v domačem postopku. V tem postopku je Vrhovno sodišče (odločba z dne 19. oktobra 2016) ugotovilo, da je bil odvzem otrok s strani Centra V. nezakonit. Vrhovno sodišče pa je zavrnilo zahtevek pritožnice za vrnitev otrok, ker naj bi vprašanje namestitve otrok reševala sodišča v postopku za izdajo dovoljenja za rejništvo, ki ga je sprožila. Vprašanje, ali bi otroci morali biti vrnjeni pritožnikoma po zgoraj omenjeni odločitvi vrhovnega sodišča, je bilo predmet sklepa Sodišča o nedopustnosti v zadevi Q proti Sloveniji (sklep) [Odbor], št. 14401/17, 10. April 2018.

11. Julija 2017 je pritožnica vložila zasebno tožbo zoper več delavcev Centra V. in Centra SG v zvezi z odvzemom W in Z ter vodenjem postopka v zvezi z vlogo za dovoljenje za rejništvo. Po zadnjih informacijah je kazenski postopek še v teku.

12. Identiteta rejnice in njenih drugih družinskih članov ter njen naslov pritožnikoma nista bila razkrita, njeno ime in naslov pa nista bila navedena v sodnih odločbah. Rejnica je s pritožnikoma komunicirala prek organov socialnega skrbstva.

II. POSTOPEK IZDAJE REJNIŠKEGA DOVOLJENJA

A. Začetni postopek

13. Dne 1. marca 2016 je strokovna skupina v Centru V. sprejela mnenje, da dodelitev rejništva pritožnici ne bi bilo v interesu W in Z. Pritožnica je 5. aprila 2016 zahtevala, da ministrstvo nemudoma (v sedmih dneh) odloči o njeni vlogi za izdajo dovoljenja za rejništvo.

14. 11. aprila 2016 je Center V. izdal poročilo o oceni stanja. To poročilo in poročilo Centra SG (glej 8 odstavka) sta bila predložena ministrstvu. To je na podlagi teh poročil še isti dan zavrnilo prošnjo pritožnice za dovoljenje za rejništvo.

15. To odločitev je pritožnica 22. decembra 2016 izpodbijala pred Upravnim sodiščem.

16. Dne 2. novembra 2016 je pritožnica zahtevala udeležbo W in Z v postopku. Otroka je v postopku najprej zastopala A.G. kot skrbnica. Pritožnica je 20. marca 2017 na podlagi 409. člena Zakona o pravnem postopku (glej 53 odstavka) zahtevala, da se za primere, v katerih je prišlo do navzkrižja interesov med osebo, ki sicer opravlja vlogo skrbnika in otroci, imenuje posebni zastopnik zaradi zaščite interesov otrok. Domače sodišče je 12. julija 2017 to zahtevo zavrnilo. Sodišče ni ugotovilo navzkrižja interesov in je ugotovilo, da razlike v mnenjih strank ne zadoščajo za imenovanje posebnega zastopnika. Center V. je medtem 7. aprila 2017 na njeno zahtevo prekinil imenovanje A. G. in samega sebe imenoval za skrbnika W in Z (*skrbnik*, glej 51 odstavka).

17. Upravno sodišče je opravilo obravnavo 8. marca 2017. Imenovalo je izvedenca M.Ž.T. in V.S. z namenom priprave izvedenskega mnenja o tem, ali bi bila dodelitev pritožnici rejništva nad njenima vnukoma le-tema v največjo korist. Oba izvedenca sta sodišče obvestila, da bosta za pripravo poročil potrebovala več mesecev, saj sta bila zaposlena z drugimi nalogami. Zato je sodišče 30. marca 2017 za pripravo izvedenskega mnenja imenovalo T. R., vendar je tudi ta 13. aprila 2017 sodišču sporočil, da je preobremenjen z drugim delom. Nato je sodišče 14. aprila 2017 imenovalo izvedenca klinične psihologije D.T. in ga zaprosilo za predložitev izvedenskega mnenja do 31. julija 2017. Pozneje je sodišče ta rok podaljšalo do 10. septembra 2017.

18. D.T., ki je med drugim opravil razgovore z W in Z ter s pritožnikoma, je svoje poročilo predložil 3. oktobra 2017. Ugotovil je, da je bila pritožnica sposobna občasno skrbeti za svoje vnuke, vendar ni imela sposobnosti za zahtevno in celovito dolgotrajno oskrbo W in Z, ki sta oba imela določene kognitivne in/ali vedenjske težave in sta potrebovala posebno skrb. Ugotovil je, da rejništvo pri pritožnici zato ne bi bilo v največjo korist W in Z, ki sta se medtem dobro vključila v rejniško družino. Prav tako pa je ugotovil, da bi bilo za W in Z koristno ohranjanje čustvenih vezi s pritožnikoma in drugimi sorodniki ter da sta bila pritožnika sposobna igrati aktivno vlogo kot stara

starša. D.T. je v svojem poročilu tudi navedel, da so bili pristojni organi sposobni pomagati pri premagovanju ovir v komunikaciji med rejnikoma in pritožnikoma ter da bi bilo treba W in Z omogočiti obisk pritožnikov na njenem domu, slednjima pa obisk otrok na njenem novem domu. Poročilo je sklenil z ugotovitvijo, da W in Z potrebujeta vsaj občasen stik s pritožnikoma. Po odgovoru pritožnice na poročilo D.T., ki se med drugim nanaša na uporabo določene metode ocenjevanja, je D.T. 19. novembra 2017 podal dodatno mnenje.

19. Med postopkom je pritožnica vložila več vlog in v nekaterih od njih pozvala sodišče, naj pospeši postopek. Zahtevala je tudi začasno odredbo, po kateri bi W in Z lahko živela pri njej. Ta zahteva in poznejša pritožba sta bili zavrnjeni.

20. Upravno sodišče je 10. junija 2018 opravilo drugo obravnavo in zavrnilo zahtevek pritožnice, pri čemer se je v glavnem sklicevalo na ugotovitve D.T.

21. Dne 15. februarja 2018 je pritožnica na podlagi napačnega navodila v sodbi vložila pritožbo. Pritožba je bila zavržena, ker zoper odločitev upravnega sodišča ni pritožbe. Nato je 25. aprila 2018 pravočasno vložila predlog za dopustitev revizije, ki ga je vrhovno sodišče 20. junija 2018 zavrnilo.

22. Pritožnica je 27. julija 2018 vložila ustavno pritožbo. Ustavno sodišče jo je obvestilo, da bo njeno zadevo obravnavalo prednostno.

23. Ustavno sodišče je 23. maja 2019 imenovalo A.R. (odvetnika) kot posebnega skrbnika (*kolizijskega skrbnika*) za W in Z na podlagi drugega odstavka 269. člena Družinskega zakonika (glej 52 odstavek). Ustavno sodišče je ugotovilo, da je Center V. v zgodnji fazi postopka izvajal javna pooblastila za varstvo interesov W in Z, zato je prišlo do nasprotja med njegovimi interesi in interesi otrok.

24. Ustavno sodišče je 12. septembra 2019 izdalo odločbo št. Up-1099/18, s katero je razveljavilo sodbo Upravnega sodišča in mu zadevo vrnilo v ponovno obravnavo. Ugotovilo je, da je glede na javna pooblastila, ki jih je Center V. izvajal v obravnavani zadevi, in podano mnenje, da pritožnica ni primerna za rejnico W in Z, treba imenovati neodvisnega in nepristranskega skrbnika. Upravnemu sodišču je dalo napotilo, da v postopku ponovne obravnave imenuje posebnega skrbnika. Ustavno sodišče je nadalje ugotovilo, da bi morale imeti stranke možnost, da na naroku ustno zaslišijo D.T.

B. Postopek po vrnitvi zadeve v ponovno obravnavo

25. Upravno sodišče je 20. novembra 2019 imenovalo odvetnika A. R. kot posebnega skrbnika interesov W in Z, da bi zagotovilo, da se v skladu z napotilom Upravnega sodišča zaslišita in izrazita svoje mnenje v postopku.

26. Upravno sodišče je 20. maja 2020 imenovalo Komisijo za fakultetna izvedenska mnenja pri Medicinski fakulteti v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: strokovna komisija) za pripravo izvedenskega mnenja o primernosti pritožnice za izvajanje rejništva nad W in Z ter o tem, ali bi to bilo v njuno največjo korist. Zahtevalo je, da W, Z in pritožnico pregledajo izvedenci. Strokovna komisija je imenovala dva izvedenca, M.R. in B.Z., ter Upravno sodišče večkrat zaprosila za podaljšanje roka za pripravo zahtevanih mnenj, med drugim zaradi zahtevnosti zadeve in razmer, ki so posledica pandemije Covid-19. Sodišče je zadnjič rok podaljšalo do 30. decembra 2020. Pritožnica je 22. novembra 2020 zaprosila za preložitev sestanka pri izvedencih, predvidenega za 25. november 2020, zaradi smrti njenega brata. Dne 6. in 15. januarja 2021 je sodišče izvedenca pozvalo, naj predložita svoji poročili. M.R.M. je v svojem odgovoru pojasnil, da je poročilo v zaključni fazi in da se je njegova priprava zavlekla zaradi epidemiološke situacije.

27. Dne 20. oktobra 2020 je pritožnica vložila nadzorstveno pritožbo zaradi dolgotrajnosti postopka. Med drugim je trdila, da strokovna komisija očitno ni imela izvedencev, ki bi lahko nemudoma podali zanesljivo mnenje, in da bi bilo treba namesto njih imenovati nekatere druge izvedence. Predsednik upravnega sodišča je 9. novembra 2020 nadzorstveno pritožbo zavrnil, saj je ugotovil, da obstajajo naslednji objektivni razlogi za zamude. Prvič, povečalo se je število primerov in postopki v zvezi z dovoljenjem za rejništvo po veljavni zakonodaji niso bili nujni. Drugič, zadeva je bila zapletena, spis pa obsežen. Tretjič, na delo sodišč in izvedencev so vplivali ukrepi, povezani s covidom-19.

28. Zato je pritožnica vložila še eno pospešitveno pravno sredstvo – rokovni predlog. Predsednik vrhovnega sodišča je 1. decembra 2020 njen predlog zavrnil. V bistvu se je strinjal z razlogi, ki jih je navedel predsednik upravnega sodišča (glej 27 odstavek) in opozoril, da se glede na ustrezno zakonodajo zadeva lahko obravnava prednostno, če je njen izid še posebej pomemben za stranke. Po njegovem mnenju ni bilo potrebe po njegovem posredovanju, saj je sodnik poročevalec na sodišču prve stopnje, ki je obravnavalo zadevo, prepoznal pomen zadeve.

29. Medtem je pritožnica zahtevala, da se mnenje D.T. ne upošteva zaradi njegove domnevne neobjektivnosti. Zahtevala je tudi, da se strokovna komisija, vključno z M.R.M. in B.Z., razreši dolžnosti. Te zahteve so bile 24. novembra 2020 zavrnjene. Kaže, da se je dne 15. februarja 2021 pritožnica pritožila zoper to odločitev. Posledično je ponovno vložila podobno zahtevo, v kateri je, glede strokovne komisije, M.R.M. in B.Z., med drugim zatrjevala, da imenovani izvedenci niso primerni za izvedbo naloge in so pristranski, glede sodnikov Upravnega sodišča pa trdila, da je njihovo vodenje postopka razkrilo njihovo pristranskost. Ta zahteva je bila 5. februarja 2021 zavrnjena. Pritožba, ki jo je nato vložila pritožnica, je bila 1. septembra 2021 zavrnjena. Nato je vložila ustavno pritožbo, ki pa je, kot kaže še vedno nerešena na Ustavnem sodišču.

30. Dne 2. februarja 2021 sta imenovana izvedenca predložila svoje poročilo. Ugotovila sta, da pritožnica, čeprav je bila sposobna razviti vezi z W in Z, ni mogla zagotoviti njune dolgoročne stabilne in spodbudne vzgoje glede na njune posebne potrebe ter svoje lastne sposobnosti. Poudarila pa sta, da je sposobna odigrati svojo vlogo babice. Po mnenju strokovnjakov Z ni bil sposoben oblikovati mnenja o tem, s kom bi raje živel, W pa je izrecno dajal prednost svoji trenutni življenjski situaciji. Izvedenca sta ugotovila, da bi poskus namestitve W in Z pri pritožnici zelo verjetno povzročil resno dekompenzacijo v duševnem delovanju otrok, ki sta bila navezana na rejniško družino in sta dosegla pomemben razvojni napredek in čustveno stabilnost. Morebitna ponovna vključitev v prvotno družino, če bi bila to njuna želja, bi bila smiselna šele pozneje, pri starosti okoli štirinajst ali petnajst let, in ob primerni olajšavi. Opozorila sta tudi na pomen stikov med pritožnikoma in njunima vnukoma ter svetovala, naj se stiki postopoma organizirajo za daljša obdobja in da bi lahko vnuka obiskala pritožnico na njenem domu.

31. Pritožnica se je na poročilo odzvala 18. februarja 2021, posebni skrbnik otrok pa 8. marca 2021. Ta je zaprosil za dodatno pojasnilo izvedencev glede nekaterih vprašanj. Opozoril je tudi, da bi bilo treba stike med pritožnikoma ter W in Z intenzivirati glede na preteklo obdobje, ki je negativno vplivalo na možnosti ponovne vključitve W in Z v družino pritožnikov. Dne 8. junija 2021 je strokovna komisija predložila dodatno poročilo.

32. Medtem je pritožnica 11. marca 2021 vložila zahtevo za izdajo začasne odredbe, ki bi W in Z omogočila, da bi več časa preživela z njo z namenom olajšanja njihove ponovne združitve v primeru pozitivnega izida postopka. Upravno sodišče je 25. marca 2021 zahtevo zavrnilo z navedbo, da ni pristojno za urejanje stikov v postopku izdaje dovoljenja za rejništvo. Vrhovno sodišče je 19. maja 2021 zavrnilo pritožbo pritožnice.

33. Glede na navedbe strank (glej 31 odstavek) se je Upravno sodišče 28. septembra 2021 odločilo imenovati skupino treh strokovnjakov z različnih področij psihologije, ki naj bi pripravila poročilo med drugim o tem, ali bi bila pritožnica sposobna izvajati rejništvo nad W in Z in če je tako, ali bi bila njuna ponovna vključitev v družino pritožnice v njuno največjo korist. Od izvedencev se je zahtevala tudi ocena sposobnosti W in Z, da izrazita svoje mnenje o zadevi. Za izpolnitev naloge so imeli na voljo devetdeset dni. Prav tako je 10. novembra 2021 sodišče izdalo sklep o odpoklicu ene izvedenke iz skupine in o njeni zamenjavi z drugim oziroma drugo. Zbornica kliničnih psihologov Slovenije je 11. novembra 2021 med drugim na Vrhovno in Upravno sodišče poslala dopis, ki ga je podpisal tudi novoimenovani izvedenec N.B., v katerem je kritizirala odločitev o imenovanju izvedenca preiskovalne psihologije in izvedenca za družinsko psihologijo kot članov skupine. Nato je pritožnica zahtevala odpoklic N.B. iz skupine. Dne 30. novembra 2021 je sodišče ugodilo njeni zahtevi in namesto N.B. imenovalo novega izvedenca R.T.

34. Postopek je še v teku.

III. POSTOPEK ZA DOOLOČITEV STIKOV

35. V skladu s sklepom Okrožnega sodišča C. z dne 15. junija 2017 sta imela pritožnika pravico imeti stik z W in Z dve uri vsaka dva tedna v posebnem centru pod nadzorom strokovnega delavca organa socialnega skrbstva. Ta sklep je temeljil na izvedenskem mnenju, ki ga je pripravila sodna izvedenka M.Ž.T. (izvedenka za otroško psihiatrijo) in V.S. (izvedenka za klinično psihologijo). Doseženi so bili tudi dogovori o stikih med W in Z ter njunim očetom in drugimi sorodniki. Dogovor o stikih med pritožnikoma in njunima vnukoma je bil pozneje spremenjen (glej v nadaljevanju). Stiki so še naprej potekali v skladu z v nadaljevanju navedenimi odločitvami sodišč, z izjemo obdobja med oktobrom 2020 in januarjem 2021, ko so bili prekinjeni zaradi pandemije. Kratka poročila, ki jih je pripravila strokovna delavka organa socialnega skrbstva, ki je bila navzoča med stiki, ki so običajno trajali tri ure, kažejo, da sta otroka uživala ves čas, ki sta ga preživela s pritožnikoma. Poročila večinoma opisujejo pozitivno in igrivo vzdušje med stiki.

A. Postopki pred sodiščem prve in druge stopnje po zahtevi pritožnikov za podaljšanje stikov z W in Z

36. Dne 17. oktobra 2017 sta pritožnika vložila nov predlog za spremembo ureditve stikov z vnukoma. Sklicevala sta se na izvedensko mnenje D.T., podano v postopku v zvezi z odločanjem o podelitvi dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti (glej 18 odstavek), zlasti na njegovo ugotovitev, da bi se pritožnikoma in njunima vnukoma morali omogočiti stiki na domu. Zahtevala sta nenadzorovane in podaljšane stike na vsako sredo popoldne, vse konce tedna ter vse državne praznike in šolske počitnice. Nasprotni stranki v tem postopku sta bila Center V. (v vlogi *ex lege* skrbnika otrok – glej 16 odstavek ter 51 in 53 odstavek), Center S. (pristojen za nadzor izvajanja stikov), rejnik (imetnik pravice do skrbi za W in Z) ter oče W in Z (imetnik roditeljske pravice). Center V. in rejnika je v postopku zastopal isti odvetnik.

37. Med postopkom je Center S. predložil poročilo o izvajanju stikov med pritožnikoma ter W in Z. Center V. je pripravil poročilo o W in Z (njun razvojni napredek, vključitev v rejniško družino itd.) Center V., rejnik in oče niso nasprotovali stikom pritožnikov z W in Z, niso pa se strinjali z njunim predlogom za izvajanje podaljšanega in nenadzorovanega stika. Pritožnika sta ves čas postopka – neuspešno – ugovarjala anonimnosti rejnikov (glej 12 odstavek). Izražala sta tudi pomisleke glede tega, da je Center V. skrbnik W in Z, in trdila, da je treba v postopku pridobiti mnenje obeh otrok.

38. Okrožno sodišče C. je med postopkom zahtevalo novo izvedensko mnenje izvedenke otroške psihiatrije M.Ž.T., ki se je srečala z W in Z ter pritožnikoma in jih pregledala. Njeno mnenje je bilo, da je treba zmanjšati pogostost stikov med pritožnikoma in njunima vnukoma ter podaljšati trajanje posameznega stika. Stike je bilo treba izvajati v navzočnosti strokovnega delavca organa socialnega skrbstva, ki bi lahko dajal navodila pritožnikoma in zagotovil nevmešavanje medijev. Na obravnavi je bila v navzočnosti pritožnikov zaslišana tudi M.Ž.T. Pojasnila je, da W in Z glede na njuno starost (takrat sta bila stara osem oziroma pet let) in osebne lastnosti ne moreta podati ustreznega mnenja o zadevi. Njuno mnenje bi odražalo le njuno trenutno razpoloženje in potrebo po udobju.

39. Pritožnika sta se na izvedensko mnenje odzvala s pisnimi pripombami.

40. Okrožno sodišče C. je 30. oktobra 2018 izdalo sklep, ki je v veliki meri temeljil na ugotovitvah M.Ž.T. Sodišče na podlagi njenega mnenja ni pridobilo mnenja od W in Z. Opozorilo je tudi, da W in Z ne moreta biti stranki v postopku, saj bi po veljavni zakonodaji le otroka, ki sta stara petnajst let ali več in sta sposobna razumeti pomen in posledice svojih dejanj, lahko nastopala samostojno kot stranki v postopku. Odločilo je, da stik med pritožnikoma in njunima vnukoma poteka pod nadzorom strokovne osebe, ki ga imenuje pristojni organ za socialno skrbstvo, vsako tretjo sredo v mesecu, in da traja tri ure. Opozorilo je, da je treba pravice pritožnikov do nenadzorovanega stika uravnovesiti s koristmi W in Z, tako da bosta zaščitena pred nadlegovanjem s strani medijev. Glede zaslišanja D.T. je sodišče prebralo njegovo poročilo, vendar ni menilo, da bi ga bilo treba zaslišati zaradi njegovega omejenega strokovnega področja in glede na to, da je bilo njegovo mnenje omejeno na proučitev zmožnosti pritožnice za rejništvo nad W in Z.

41. Pritožnika sta se pritožila in trdila, da bi morala biti W in Z stranki v postopku, da bi bilo treba pridobiti njuno mnenje in zaslišati izvedenca D.T., ker je bilo njegovo stališče glede stikov drugačno od stališča M.Ž.T. Pritožnika sta nasprotovala tudi obsegu stikov, kakor je določen s sklepom prvostopenjskega sodišča, ter obvezni navzočnosti strokovne osebe organa socialnega skrbstva med izvajanjem stika.

42. Višje sodišče v Ljubljani je 23. maja 2019 zavrnilo pritožbo. Potrdilo je ugotovitve Okrožnega sodišča C.

B. Postopki pred Ustavnim sodiščem

43. Pritožnika sta vložila ustavno pritožbo, v kateri sta trdila, da bi morala W in Z imeti možnost sodelovati v postopku ali vsaj imeti možnost, da izrazita svoje mnenje o tem, kakšen stik s starima staršema bi želela. Pritožnika sta se pritožila tudi zaradi vloge Centra V. kot skrbnika W in Z, pri čemer sta trdila, da centra V. ni bilo mogoče šteti za nepristranskega in da

bi bilo treba imenovati skrbnika za posebne primere, ki bi zastopal otroka. Poleg tega bi prvostopenjsko sodišče po mnenju pritožnikov moralo soočiti izvedenca M.Ž.T. in D.T. glede njunih razhajajočih se navedb, ter zaslišati izvedenca D.T. Pritožnika sta poleg tega trdila, da bi morala imeti možnost stika z W in Z brez nadzora, na svojem domu in pogosteje.

44. Ustavno sodišče je 12. maja 2020 izdalo odločbo št. Up-677/19 o ustavni pritožbi pritožnikov. Ugotovilo je, da W in Z nista bila formalna udeleženca v postopku za določitev stikov in da Center V., ki je deloval kot skrbnik koristi otrok, ni izvajal javnih pooblastil ali sprejemal ukrepov glede obsega in načina izvajanja stikov med pritožnikoma ter W in Z. Njegova edina vloga je bila, da deluje kot skrbnik W in Z. Ustavno sodišče torej ni ugotovilo, da je treba za W in Z določiti skrbnika za posebne primere.

45. Glede sodelovanja W in Z v sodnem postopku je Ustavno sodišče ugotovilo, da je utemeljitev nižjih sodišč, da so bile koristi otrok s sodelovanjem Centra V. kot njihovega skrbnika dovolj varovane, združljiva z ustavno pravico do enakega varstva pravic. Glede zmožnosti W in Z, da izrazita svoje mnenje glede ureditve stikov, je Ustavno sodišče ugotovilo, da je bilo to vprašanje posredovano izvedenki M.Ž.T., ki je ugotovila, da W in Z takšnih stališč ne zmoreta izraziti. Nižja sodišča so se sklicevala na mnenje M.Ž.T. in zato ustrezno obravnavala to vprašanje.

46. Glede zaslišanja izvedenca D.T. je Ustavno sodišče ugotovilo, da so nižja sodišča njegovo zaslišanje zavrnila iz dveh razlogov. Prvič, izvedenec D.T. zaradi narave in obsega svojega strokovnega znanja ni mogel pričati v zvezi s koristmi stika za otroka. Drugič, njegovo mnenje, na katero sta se sklicevala pritožnika, je bilo pripravljeno zaradi ugotavljanja sposobnosti pritožnice za rejništvo njenih vnukov in ne zaradi ugotavljanja koristi stikov med pritožnikoma ter W in Z. Po mnenju Ustavnega sodišča so bili ti razlogi za zavrnitev pritožnikove zahteve po dokazih (torej zaslišanje izvedenca D.T.) zadostni.

47. Ustavno sodišče je proučilo tudi vprašanje nadzorovanih stikov in ugotovilo, da način, kako so obseg in vrsto obiskov določila nižja sodišča, ni vzbujal pomislekov glede kršitve pravice pritožnikov do uživanja družinskega življenja, ki je med drugim zapisana v 8. členu konvencije. Ugotovilo je, da sta pritožnika še naprej imela stike z W in Z, a da sta se hkrati morala odpovedati svojim interesom v korist svojih vnukov.

48. Odločitev je bila sprejeta s šestimi glasovi proti enemu. Sodnica D.J.P. je v svojem odklonilnem ločenem mnenju poudarila, da sta se tako postopek v zvezi z dovoljenjem za opravljanje rejniške dejavnosti kot postopek za ureditev stikov nanašala na isto družino. Ugotovila je, da je izvedenec D.T. izrazil svoje mnenje o največji koristi W in Z, in trdila, da zahteva, da se izvedenca zasliši v postopku za določitev stikov, ni bila zavrnjena z relevantnimi in zadostnimi razlogi. Nadalje je trdila, da lahko le neodvisen in nepristranski skrbnik prispeva k osvetlitvi stališč W in Z, ki sama ne bi mogla sodelovati v postopku. Menila je, da formalni status W in Z v postopku

ni pomemben. Pomembno je bilo, da se je postopek nanašal na otroka, zato bi bilo treba njuna stališča ustrezno zastopati. Za razliko od večine je sodnica D.J.P. menila, da obstaja potencialno navzkrižje interesov med Centrom V. ter W in Z. Zlasti je zadevna situacija posledica nezakonite odstranitve W in S s strani Centra V., s čimer je Center V. izrazil svoje odklonilno mnenje glede primernosti pritožnikov za skrb za W in Z. Center V., ki je izvajal javna pooblastila v času odvzema W in Z, zato ni mogel šteti za neodvisnega in nepristranskega zastopnika njunih interesov.

UPOŠTEVANA DOMAČA ZAKONODAJA

I. USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

49. Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere” (53. člen). Otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države. Njihov položaj ureja zakon (56. člen).

II. DOMAČA ZAKONODAJA

A. Pravica starih staršev do stika

50. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je veljal do 15. aprila 2019 in je določal, da ima otrok pravico do stika z osebami, s katerimi je bil tesno osebno povezan, kot so zlasti njegovi stari starši, razen če bi bilo to v nasprotju z njegovimi koristmi. Če o tem ni bil dosežen dogovor z otrokovimi starši, je o stiku v nepravdnem postopku odločalo civilno sodišče po pridobitvi mnenja pristojnega centra za socialno delo glede otrokove največje koristi. Otrokovo mnenje je bilo treba upoštevati, če je bil sposoben razumeti pomen in posledice dogovora (106.a člen). Podobne določbe vsebujeta 142. in 143. člen Družinskega zakonika, ki je v veljavi od 15. aprila 2019.

B. Zastopanje in skrbništvo

51. Po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je bil center za socialno delo dolžan izvajati ukrepe, potrebne za varstvo in vzgojo otroka oziroma varstvo njegovih premoženjskih in drugih pravic in koristi (119. člen). Mladoletniku, ki je bil brez starševske oskrbe, je bilo treba zagotoviti skrbništvo (201. člen). Namen skrbništva nad mladoletnimi osebami je bil med drugim zagotoviti celovit razvoj osebnosti mladoletnikov ter zaščititi njihove premoženjske in druge pravice in koristi (178. člen). Center za socialno delo bi se lahko odločil, da bo namesto imenovanja skrbnika opravljajal naloge skrbnika glede osebe pod skrbništvom (185. člen). Skrbnik

ali center za socialno delo, ki opravlja naloge skrbništva, bi moral zastopati osebo pod skrbništvom (192. člen).

52. V skladu s splošnimi določbami Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih glede skrbništva, oseba, katere koristi so v navzkrižju s koristmi osebe pod skrbništvom, ne more biti njen skrbnik (181. člen). V 212. členu je določeno, da organ, pred katerim teče postopek, sme postaviti skrbnika in o tem obvestiti organe socialnega skrbstva. V primeru navzkrižja koristi med osebo pod skrbništvom in njenim zakonitim zastopnikom je treba določiti posebnega skrbnika (drugi odstavek 213. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih; podobne določbe so tudi v 269. členu Družinskega zakonika).

53. 409. člen Zakona o pravnem postopku, ki se je smiselno uporabljajal za nepravdni postopek (kakor je postopek o stikih) je ob relevantnem času določal, da mora otrok, ki je mlajši od 15 let ali ki ne more razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, imeti pravnega zastopnika. V skladu z domačo sodno prakso, ki jo je predložila vlada, je zakoniti zastopnik določen z zakonom ali z odločbo organov socialnega skrbstva. Če so koristi otroka v nasprotju s koristmi njegovega zakonitega zastopnika, ali če je to potrebno za varstvo otrokovih koristi, mora sodišče imenovati posebnega zastopnika. To je sledilo tudi iz zgoraj navedenega 409. člena.

C. Rejništvo

54. Po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je bil center za socialno delo dolžan oddati v rejništvo otroka, ki ni imel družine ali iz kakršnega koli razloga ni mogel živeti pri starših ali je bil pri njih ogrožen otrokov telesni ali duševni razvoj (157. člen).

55. Pred sprejetjem sprememb, ki so začele veljati 15. aprila 2019, je Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti določal, da lahko otrokov sorodnik - to so njegovi stari starši, stric, teta ali brat in sestra - izvaja rejništvo, če center za socialno delo (ta je bil zamenjan s »sodiščem« s spremembami, sprejetimi leta 2019) meni, da je to v korist otroka (7. člen). Pred omenjenimi spremembami naj bi odločbo o izdaji dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti (dovoljenje) sprejelo pristojno ministrstvo zunaj rednega postopka pridobitve dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti izključno na podlagi vloge svojca in pisne in obrazložene ocene centra za socialno delo, ki je bil pristojen za otroka, tako da je bila takšna ureditev rejništva v korist otroka (prej 14. člen). Po spremembah, sprejetih v letu 2019, lahko sodišče otroka namesti pri sorodniku, kadar je to v korist otroka, tudi če ta sorodnik nima dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti, izpolnjuje pa pogoje za opravljanje rejništva, ki so določeni z zakonom. Sodišče pri odločanju o vlogi za izdajo dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti, ki jo vložijo sorodnik, upošteva presojo pristojnega centra za socialno delo glede primernosti sorodnika za rejništvo in oceno pristojnega centra za socialno delo, ki je

pristojen za otroka glede tega, ali bi bila takšna ureditev v največjo korist otroka (prvi odstavek 14. člena).

D. Pravna sredstva glede dolgotrajnosti postopka

56. Dne 1. januarja 2007 se je začel uporabljati Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (»zakon iz leta 2006«), ki je bil pozneje spremenjen. Ta zakon določa pospešitvena pravna sredstva (nadzorstvena pritožba in rokovni predlog) ter odškodninski zahtevek (5., 8. in 15. člen). Oškodovana stranka lahko zahteva odškodnino, potem ko je izčrpala pospešitvena pravna sredstva in je bil postopek, v zvezi s katerim se zatrjuje kršitev, končan bodisi s pravnomočno odločbo bodisi z odločitvijo o izrednem pravnem sredstvu.

PRAVO

I. PREDMET ZADEVE

57. Sodišče ugotavlja, da sta pritožnika v odgovoru na stališča vlade trdila, da je treba vprašanja, obravnavana v postopku za izdajo dovoljenja za rejništvo, in postopek za ureditev stikov proučiti skupaj v okviru enega sklopa postopkov. Nadalje sta navedla argumente, da sta bila odvzem W in Z od njiju in njuna namestitvev v rejništvo marca 2016 neupravičena in nezakonita, da otrok nista izpostavljala medijem in da je zanimanje medijev posledica ukrepov državnih oblasti. Kritizirala sta tudi zadnje izvedensko poročilo, podano v postopku izdaje dovoljenja za rejništvo in ugotovitve M.Ž.T. kot tudi trdila, da dokazi kažejo, da je bil nadzor nad njihovimi obiski nepotreben. Poudarila sta, da je socialni delavec, ki je nadzoroval obiske, pravnik in zato ni pristojen za nudenje podpore pritožnikoma. Poleg tega sta pritožnika navedla, da sta bila zaradi majhne pogostosti stikov W in Z namerno odtujena od njiju.

58. Po mnenju Sodišča zgoraj navedene trditve pritožnikov ne predstavljajo njunih prvotnih pritožb, ki so bile vložene pri Sodišču 28. aprila 2020 in poslane vladi 6. oktobra 2020 (glej 59 in 84. odstavek). Naključno omenjene v njihovih stališčih pa niso takšne narave, da bi štele za »pritožbo« v smislu sodne prakse sodišča (glej zadevi *Petrov and X proti Rusiji*, št. 23608/16, 63. in 64. odstavek, 23. oktober 2018, in *Chizhov proti Rusiji*, št. 11536/19, 47. in 48. odstavek, 6. julij 2021). Zato jih Sodišče ne bo obravnavalo.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE GLEDE POSTOPKA ZA IZDAJO DOVOLJENJA ZA IZVAJANJE REJNIŠKE DEJAVNOSTI

59. Pritožnika sta se pritožila, da je bil postopek, v katerem je pritožnica zaprosila za dovoljenje za rejništvo nad W in Z, nerazumno dolg in nepošten ter v nasprotju s 1. odstavkom 6. člena konvencije, ki se glasi:

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ... pravično ... v razumnem roku .... odloča ... sodišče.«

A. Sprejemljivost

1. Navedbe strank

60. Po zatrjevanju vlade bi lahko samo pritožnica trdila, da je žrtev kršitve zaradi dolžine postopka za izdajo dovoljenja za rejništvo, saj je bila le ona stranka v tem postopku. Nadalje je poudarila, da je pritožnica uporabila pospešitvena pravna sredstva, ki jih določa zakon iz leta 2006, šele potem, ko je bila zadeva vrnjena v ponovno obravnavo. Prejšnjih vlog, v katerih je pozivala k hitrejšemu postopku, ni bilo mogoče šteti za pravno sredstvo po zakonu iz leta 2006. Vlada je tudi ugovarjala, da je bila pritožba preuranjena, ker bo pritožnica po zaključku postopka s pravnomočno odločbo lahko uporabila odškodninsko sredstvo.

61. Pritožnika sta poudarila, da lahko po domačem pravu za dovoljenje za rejništvo zaprosi le en sorodnik, vendar bi izid postopka vplival na oba pritožnika, ker sta živela skupaj, in bi oba skrbela za W in Z, če bi bilo dovoljenje izdano. Navedla sta tudi, da je pritožnica domača sodišča pozvala, naj pospešijo postopek v njihovem prvem krogu.

62. Pritožnika sta se v svojih pisnih vlogah z dne 25. oktobra in 13. decembra 2021 v zvezi z dejanskim razvojem zadeve pritožila, da je bilo nadaljnje sodelovanje organov socialnega varstva v postopku izdaje dovoljenja za izvajanje rejništva kljub imenovanju posebnega skrbnika v nasprotju z njuno pravico do poštenega sojenja.

2. Presoja Sodišča

63. Sodišče poudarja, da mora o pravici, ki jo je dokazljivo mogoče šteti za priznano po domači zakonodaji, in ne glede na to, ali jo konvencija varuje ali ne, obstajati spor, da bi se uporabil 1. odstavek 6. člena v njegovem civilnem delu. Spor mora biti pristen in resen; lahko se nanaša ne le na dejanski obstoj pravice, temveč tudi na njen obseg in način njenega uveljavljanja in, končno, izid postopka mora biti neposredno odločilen za pravico, na katero se nanaša, le šibka povezava ali oddaljene posledice ne zadostujejo za uporabljivost 1. odstavka 6. člena (glej, med številnimi drugimi organi, *Denisov proti Ukrajini* [VS], št. 76639/11, 44. odstavek, 25.

september 2018). Nadalje ugotavlja, da v obravnavani zadevi ni sporno, da je v zadevnem postopku le pritožnica uveljavila svojo pravico do posebnega dovoljenja za rejništvo v zvezi z W in Z in da pritožnik ni bil stranka tega postopka. V zvezi s tem Sodišče v skladu s svojo ustaljeno sodno prakso ponavlja, da se oseba ne more pritoževati zaradi kršitve svojih konvencijskih pravic v postopkih, v katerih ni bila stranka (glej *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd in drugi proti Gruziji*, št. 16812/17, 273. odstavek, 18. julij 2019, in *Kugler proti Avstriji* (sklep), št. 65631/01, 27. november 2008). Zato pritožnik ne more trditi, da je žrtev domnevne kršitve 1. odstavka 6. člena glede postopka za izdajo dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti. To velja tudi, če bi lahko izid postopka zanj imel določene posledice v praksi. Zato je ta del pritožbe neskladen *ratione personae* z določbami konvencije in njenimi protokoli v smislu točke a 3. odstavka 35. člena konvencije in ga je treba v skladu s 4. odstavkom 35. člena konvencije zavrnilo.

64. Glede pritožnice ni bilo sporno, da lahko trdi, da je žrtev domnevne kršitve 1. odstavka 6. člena. Sodišče ne vidi razloga, da bi ugotovilo drugače.

65. Sodišče nadalje ugotavlja, da je vlada ugovarjala, da je bila pritožba glede dolžine postopka preuranjena (glej 60 odstavek). Pripominja, da je pritožnica izčrpala pospešitvena pravna sredstva, ki jih določa zakon iz leta 2006. Odškodninski zahtevek bo lahko vložila šele, ko bo postopek pravnomočno razrešen oziroma – v primeru vložene pritožbe – končan z odločitvijo Vrhovnega sodišča (glej 56 odstavek). Sodišče ponavlja, da bi moral oškodovanec, da bi odškodninski zahtevek po zakonu iz leta 2006 bil učinkovit, imeti možnost njegove vložitve takoj po uporabi pospešitvenih pravnih sredstev (glej *Žunič proti Sloveniji* (sklep), št. no. 24342/04, 50. in 54. odstavek, 18. oktober 2007). Kljub temu je v obravnavani zadevi postopek, ki se pritožnici zdi zelo pomemben, tekkel še dve leti po vrnitvi zadeve v ponovno obravnavo in več kot leto dni, odkar je pritožnica vložila nadzorstveno pritožbo. Zato ni mogoče šteti, da bo pritožnici omogočen hiter dostop do odškodninskega zahtevka (primerjaj, *Žunič*, navedeno zgoraj, 53. odstavek). S tem, ko ni čakala, da ji bo omogočena vložitev odškodninskega zahtevka, ni mogoče reči, da pritožnica ni izčrpala razpoložljivih domačih pravnih sredstev v zvezi z njeno pritožbo glede dolžine postopka za izdajo dovoljenja za rejništvo. Zato je treba ta ugovor vlade zavrnilo.

66. Vlada je nadalje trdila, da bi pritožnica morala uporabiti pospešitvena pravna sredstva tudi v zgodnejši fazi postopka. Po mnenju sodišča se ta trditev v bistvu nanaša na utemeljenost pritožbe na podlagi 1. odstavka 6. člena in bo temu ustrezno obravnavana (glej 81 odstavek).

67. Glede na zgoraj navedeno, Sodišče ugotavlja, da pritožba pritožnice v zvezi s trajanjem postopka za izdajo dovoljenja za rejništvo ni očitno neutemeljena niti nesprejemljiva iz katerih koli razlogov, navedenih v 35. členu konvencije. Zato jo je treba razglasiti za dopustno.

68. V zvezi s pritožbenimi navedbami pritožnice v zvezi z nadaljnjim sodelovanjem organov socialnega skrbstva v postopkih za izdajo dovoljenja

za rejništvo (glej 62 odstavek) Sodišče ugotavlja, da so bile te podane v njenih vlogah na Sodišče z dne 25. oktobra in 13. decembra 2021 ter se nanašajo na nedavni razvoj dogodkov v domačih postopkih. Vlada ni bila pozvana k predložitvi pripomb, ker Sodišče meni, da je to preuranjeno. V primeru neugodne odločitve Upravnega sodišča se bo pritožnica glede nadaljnega sodelovanja organov socialnega skrbstva lahko sklicevala v pritožbi, v primeru neuspeha pa se bo glede tega lahko pritožila na ustavno sodišče (glej *Knežević in drugi proti Sloveniji* (sklep), št. 51388/13, 27. odstavek, 19. september 2017). V skladu s 1. in 4. odstavkom 35. člena konvencije se torej ti očitki zavrnejo.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

69. Pritožnica je trdila, da je treba njen primer obravnavati kot nujen, z določitvijo kratkih rokov, ki bi jih morali spoštovati tudi izvedenci. Poudarila je, da so zamude med drugim posledica težav pri pridobivanju izvedenskih mnenj in protipravnosti prvega kroga postopka. Zatrjevala je, da pandemija covid-19 sodiščem ne bi smela preprečevati sprejemanja odločitev o imenovanju izvedencev ali odločb v zvezi z zahtevami za izločitev izvedencev.

70. Pritožnica je izpodbijala, da je bila zadeva posebej zapletena glede zahtevanega izvedenskega mnenja. Po njenem mnenju bi država morala zagotoviti zadostno število strokovnjakov, usposobljenih za presojo družinskih vprašanj, zlasti forenzičnih psihologov, in bi morala učinkovito uporabiti razpoložljive vire. Poudarila je, da je potek časa vplival na odnos med pritožnikoma in njunima vnukoma, povzročil odtujitev in zmanjšal možnosti za uspeh v postopku glede njene vloge za izdajo dovoljenja za rejništvo.

71. Vlada, ki je priznala, da je bila obravnavana zadeva za pritožnico velikega pomena, je trdila, da je bil predmet obravnave pred Upravnim sodiščem zapleten, da je bilo vključenih več strank in da je bilo potrebno sodno izvedensko mnenje. V prvem krogu postopka se je prvostopenjsko sodišče soočilo s težavami, ko sta dva izvedenca nalogo zavrnila. Izvedenec D.T., ki je nalogo prevzel, je zamujal s predložitvijo poročila, za pripravo katerega je moral opraviti številne teste in razgovore. Nastalih zamud ni bilo mogoče pripisati sodniku, ki je ravnal skrbno. Po vrnitvi zadeve v ponovni postopek se je prvostopenjsko sodišče znova soočalo s težavami pri pridobivanju izvedenskih mnenj, med drugim zaradi velike obremenitve izvedencev in omejitev zaradi krize, povzročene s covid-19.

72. Vlada je opozorila, da je bila zaradi javnozdravstvene krize, povezane s covid-19, dvakrat razglašena pandemija. V prvem valu pandemije so sodišča od 16. marca do 5. maja 2020 obravnavala le nujne zadeve. V drugem valu pandemije so sodišča obravnavala vse in ne le nujne zadeve ob

upoštevanju priporočenih zdravstvenih smernic. Od 16. novembra 2020 do 31. januarja 2021 pa je bilo delovanje sodišč omejeno, razen v zadevah, ki so bile opredeljene kot nujni. V tem obdobju ni bilo obravnav nenujnih zadev, razen tistih, ki so potekale prek video povezave. Poleg formalnih omejitev zaradi krize covid-19 je delo sodišč in izvedencev ovirala tudi povečana odsotnost osebja zaradi bolezni, karantene in drugih ovir, povezanih s to krizo.

73. Vlada je pojasnila, da obravnavane zadeve ni bilo mogoče opredeliti kot nujne, ker ni šlo za namestitev otrok v rejništvo ali opravljanje takega varstva, kot ga določa Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, temveč za dovoljenje za rejništvo, ki ga je urejal Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti. Zadevo je bilo treba obravnavati po rednem vrstnem redu zadev in v času pandemije med 16. marcem in 5. majem 2020 domača sodišča niso mogla ukrepati. Pozneje in med 16. novembrom 2020 in 31. januarjem 2021, ko so sodišča delovala v omejenem obsegu, je prvostopenjsko sodišče tako ali tako čakalo na mnenja izvedencev.

74. Glede ravnanja pritožnice je vlada poudarila, da je vložila številne vloge in zahteve, ki jih je bilo treba poslati nasprotnim strankam v vednost in z namenom predložitve pripomb. Druge stranke so vložile bistveno manj vlog. Poleg tega se je zaradi prepozne zahteve pritožnice za vključitev W in Z postopek zavlekel za vsaj en mesec.

2. Presoja Sodišča

75. Sodišče ponovno poudarja, da je treba razumno trajanje postopka presojski glede na okoliščine zadeve in s sklicevanjem na naslednja merila: zapletenost zadeve, ravnanje pritožnice in pristojnih oblasti ter pomen spora za pritožnika (glej, med številnimi drugimi zadevami, *Frydlender proti Franciji* [VS], št. 30979/96, 43. odstavek, ESČP 2000-VII).

76. Predmetna zadeva se nanaša na postopek, v katerem je pritožnica zaprosila za posebno dovoljenje za rejništvo svojih vnukov, ki so ostali brez starševske oskrbe. Postopek traja že skoraj šest let (glej 7 in 34 odstavek). Trenutno je na prvi stopnji, potem ko je ustavno sodišče zadevo vrnilo v ponovni postopek (glej 24 in 34 odstavek).

77. Glede zapletenosti zadeve Sodišče ugotavlja, da so se domača sodišča morala zateči k izvedenskim mnenjem, da bi ugotovila, ali je pritožnica sposobna delovati kot rejnica svojih vnukov in kaj je v občutljivih okoliščinah te zadeve v največjo korist otrok, vendar pa zgolj to dejstvo ne more pojasniti niti utemeljiti, zakaj po skoraj šestih letih še vedno teče postopek pred prvostopenjskim sodiščem.

78. Glede ravnanja pritožnice v postopku se je Vlada sklicevala na prepozno vloženo zahtevo za vključitev W in Z v postopek (glej 16 odstavek), kar je povzročilo najmanj enomesečno zamudo ter vlaganje številnih vlog in zahtev. Vendar Sodišče ugotavlja, da čeprav je pritožnica res vložila več zahtev za izločitev izvedencev (glej 29 odstavek), vlada ni pokazala, kako bi

to dejansko lahko prispevalo k dolžini postopka v času do 2. februarja 2021, ko je Upravno sodišče tako ali tako čakalo na izvedenska mnenja. Glede na njihovo ponavljajočo se naravo Sodišče tudi ni prepričano, da bi bila obravnava drugega zahtevka za izločitev izvedencev M.R.M. in B.Z. (glej 29 odstavek) kaj posebej časovno zamudna. Po proučitvi spisa in trditve vlade Sodišče meni, da pritožnica ni bistveno vplivala na zavlačevanje postopka.

79. Sodišče ugotavlja, da poleg določenih obdobij neaktivnosti, predvsem med začetkom postopka pred Upravnim sodiščem 22. aprila 2016 in prvo obravnavo 8. marca 2017 (glej 15.1517. odstavek), se glavni razlogi za dolgotrajnost postopka nanašajo na pripravo izvedenskih mnenj, vrnitev zadeve po ustavni pritožbi pritožnice v ponovno obravnavo in ukrepe v zvezi s pandemijo covid-19. Glede prvih dveh vprašanj Sodišče ponavlja, da morajo države pogodbenice urediti svoj pravosodni sistem tako, da lahko njihova sodišča vsakomur zagotovijo pravico do pridobitve končne odločbe v sporih o civilnih pravicah in obveznostih v razumnem času (glej *Comingersoll S.A. proti Portugalski* [VS], št. 35382/97, 24. odstavek, ESČP 2000-IV). To velja tako za napake prvostopenjskega sodišča pri imenovanju posebnega skrbnika in zaslišanju izvedenca D.T., zaradi česar je bila zadeva vrnjena v ponovni postopek, kot tudi za težave, ki so nastale zaradi neustreznega zagotavljanja izvedencev ali njihove prevelike obremenitve, kar je imelo za posledico precejšnje zamude (glej 17, 18, 26, 30 in 71 Odstavek). Sodišče nadalje ugotavlja, da so imenovani izvedenci delovali v okviru sodnih postopkov, ki jih je nadzoroval sodnik; slednji je ostal odgovoren za pripravo zadeve in za hitro izvedbo sojenja (glej *Capuano proti Italiji*, 25. junij 1987, 30. odstavek, Serije A št. 119; *Martins Moreira proti Portugalski*, 26. Oktober 1988, 60. odstavek, Serije A št. 143; in *Sürmeli proti Nemčiji* [VS], št. 75529/01, 129. odstavek, ESČP 2006-VII).

80. Po drugi strani pa bi omejitve, ki jih je zahtevala kriza zaradi covid-19, lahko razumljivo negativno vplivale na obravnavo zadev na domačih sodiščih. Vendar pa Sodišče ni prepričano, da bi to v tem primeru državo lahko razbremenilo odgovornosti za dolgotrajnost postopka. Zlasti se zdi, da bi bil primer obravnavan v obdobjih omejitev, povezanih s covid-19, če bi bil opredeljen kot nujen (glej 72 odstavek). Vlada je pojasnila, da ne gre za nujen primer, ker ni šlo za namestitev otrok v rejniško varstvo ali opravljanje takega varstva (glej 73 odstavek; na to je opozoril tudi predsednik Upravnega sodišča - glej 27 odstavek). Sodišče lahko sprejme argument, da zadeva ni bila tako nujna kot zadeva v zvezi z zagotavljanjem skrbništva, saj so pritožnica in njeni vnuki vzdrževali redne stike. Sodišče kljub temu meni, da je glede na omejeno naravo tega stika pomembnost tega, za kar je šlo pri pritožnici, in sicer za njeno željo po skrbi za vnuke po hčerini smrti, zahtevala posebno skrbnost s strani oblasti, zlasti ob upoštevanju trditve pritožnice o vplivu poteka časa na njen odnos z W in Z (glej smiselno *Širvinskas proti Litvi*, št. 21243/17, 110. in 111. odstavek, 23. julij 2019).

81. Glede na to, kar bi bilo videti kot glavni razlogi za zamude v zadevnem postopku (glej 79 in 80 odstavek) in obrazložitev, s katero so bila pospešitvena pravna sredstva pritožnice zavrnjena (glej 2728. odstavek), Sodišče ni prepričano, da bi s tem, če bi ta pravna sredstva uporabila v zgodnejši fazi postopka (glej 60. odstavek) pritožnica lahko bistveno vplivala na potek postopka.

82. Glede na zgoraj navedeno in ob upoštevanju, da je bila potrebna posebna skrbnost glede na pomen predmeta postopka (glej smiselno, *Nuutinen proti Finski*, št. 32842/96, 110. odstavek, ESČP 2000 -VIII, in *Niederböster proti Nemčiji*, št. 39547/98, 39. odstavek, ESČP 2003-IV (izvlečki)), Sodišče zaključuje, da ta zadeva, tudi če se domneva, da je obstajala določena stopnja zapletenosti, ni bila obravnavana v razumnem času.

83. Torej je bil, kar zadeva pritožnico, kršen 1. odstavek 6. člena konvencije.

III. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

84. Pritožnika sta se sklicevala na 6., 8. in 13. člen konvencije in se pritožila, da nacionalno sodišče ni zaslišalo izvedenca D. T. in ni pridobilo mnenj W in Z in/ali poskrbelo za zastopanje njunih interesov s strani posebnega skrbnika v postopku glede določitve stikov. Sodišče, ki je pristojno za opredelitev relevantnih dejstev, ki jih je na podlagi pravnega pravila treba opredeliti v vsaki obravnavani zadevi (glej *Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], št. 37685/10 in 22768/12, 114. odstavek, ESČP 2018), je proučilo te očitke samo z vidika 8. člena konvencije, ki se glasi:

»1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.«

A. Sprejemljivost

85. Vlada je trdila, da pritožnika v pritožbi zoper odločbo prvostopenjskega sodišča z dne 30. oktobra 2018 nista podala pritožbe glede imenovanja posebnega skrbnika. Po njihovem mnenju je Ustavno sodišče to vprašanje obravnavalo le v okviru postopka pred tem sodiščem. Pritožnika torej nista pravilno izčrpala domačih pravnih sredstev.

86. Pritožnika sta trdila, da bi morale prvostopenjsko sodišče imenovati posebnega skrbnika po uradni dolžnosti. Z zadevo je bilo seznanjeno na obravnavi (glej 37 odstavek), vendar ni bila predmet odločitve z dne 30. oktobra 2018. Poudarila sta tudi, da sta v svoji pritožbi kritizirala odločitev

sodišča, da W in Z nista sodelovala kot stranki v postopku. Poleg tega je ustavno sodišče imelo možnost imenovati posebnega skrbnika, vendar je to možnost zavrnilo.

87. Sodišče ugotavlja, da se pritožnika v pritožbi zoper odločbo prvostopenjskega sodišča nista posebej pritožila zaradi neimenovanja posebnega skrbnika (glej 41 odstavek), sta pa to ugovarjala že med prvostopenjskim postopkom (glej 37 odstavek) in v njuni ustavni pritožbi (glej 43 odstavek). Ustavno sodišče pritožbe ni zavrnilo zaradi neizčrpanja pravnih sredstev, temveč je zadevo obravnavalo glede utemeljenosti in ugotovilo, da je bilo imenovanje posebnega skrbnika nepotrebno (glej 44 in 45 odstavek). Sodišče zato ugotavlja, da ker je Ustavno sodišče obravnavalo pritožbo pritožnikov zaradi neimenovanja posebnega skrbnika, ni mogoče reči, da pritožnika nista izčrpala domačih pravnih sredstev. Domačim organom sta dejansko dala možnost, da odpravijo domnevno kršitev (glej smiselno *Dzhavadov proti Rusiji*, št. 30160/04, 27. odstavek, 27. september 2007 in *Skaka proti Poljski* (sklep), št. 43425/98, 3. oktober 2002).

88. Sodišče ugotavlja, da očitki in drugi zgoraj navedeni očitki (glej 84. odstavek) niso očitno neutemeljeni niti nesprejemljivi iz katerega koli razloga, navedenega v 35. členu konvencije. Zato jih je treba razglasiti za sprejemljive.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

89. Pritožnika sta trdila, da bi morala W in Z v postopku za ureditev stikov zastopati poseben – neodvisen – skrbnik. Namesto tega ju je zastopal isti organ, tj. Center V., ki ju je protipravno ločil od pritožnikov. Poudarila sta tudi, da je Center V. dal negativno mnenje glede predloga pritožnikov za podaljšanje stikov. Ustavno sodišče bi moralo razveljaviti odločitve nižjih sodišč v zvezi z dogovorom o stikih in odrediti imenovanje posebnega skrbnika.

90. Glede zavrnitve sodišča, da zasliši izvedenca D.T., sta pritožnika trdila, da je bil pristojen za podajanje mnenja o dogovoru o stikih. Njegovo mnenje je prvostopenjsko sodišče, ki je odločalo v postopku za ureditev stikov, sprejelo kot dokaz, a je kljub temu zavrnilo njegovo zaslišanje. Pritožnika sta se sklicevala na domačo sodno prakso in trdila, da je zaslišanje izvedenca nujno, zlasti kadar obstaja potreba po dodatnih pojasnilih ali v primeru nejasnosti ali nasprotij med izvedenskimi mnenji.

91. Vlada je poudarila, da ni bilo nobenega dvoma, da so pritožnika ter W in Z uživali družinsko življenje in da sta bila pritožnika upravičena do stikov s svojimi vnuki. Vendar družinskega življenja med starimi starši in vnuki ni mogoče primerjati z družinskim življenjem med starši in otroki.

92. V zvezi z domnevnim neimenovanjem posebnega skrbnika, ki bi zastopal interese W in Z v postopku za ureditev stikov, je vlada opozorila, da

je v postopku sodeloval oče W in Z ter da je bila izvedenka, ki je podala mnenje, neodvisna od Centra V., ki je deloval kot zakoniti skrbnik. V zvezi z domnevnim navzkrižjem interesov med slednjim in pritožnikovimi vnuki je vlada trdila, da takšnega navzkrižja ni bilo in se v bistvu strinja z ugotovitvami Ustavnega sodišča (glej 44 odstavek). V zvezi z obveznostjo pridobitve mnenja W in Z je poudarila, da taka obveznost ni absolutna, temveč je odvisna od zrelosti otrok. V obravnavani zadevi je bilo ugotovljeno, da si W in Z nista mogla oblikovati veljavnega stališča o zadevi.

93. Glede izvedenca D.T. je vlada trdila, da je bil usposobljen za podajanje mnenja glede odraslih in ne otrok in da se njegovo mnenje, na katerega sta se sklicavala pritožnika, nanaša na različne postopke in le na pritožnico, torej ne na pritožnika ter W in Z. Med mnenjem M.Ž.T. in mnenjem D.T. ni bilo nasprotij, ker sta se mnenji nanašali na različne zadeve. Poleg tega so domača sodišča navedla zadostne razloge, zakaj je bilo zaslišanje D.T. v postopku za ureditev stikov nepotrebno.

2. Presoja Sodišča

(a) Splošna načela

94. Sodišče poudarja, da pojem »družinsko življenje« v smislu 8. člena vključuje vsaj vezi med bližnjimi sorodniki, na primer med starimi starši in vnuki, saj lahko takšni sorodniki igrajo pomembno vlogo v družinskem življenju. Tako razumevanje »spoštovanja« družinskega življenja pomeni obveznost države, da deluje na način, ki je določen tako, da omogoča normalen razvoj teh vezi (glej *Scozzari in Giunta proti Italiji* [VS], št. 39221/98 in 41963/98, 221. odstavek, ESČP 2000-VIII). Za splošna načela v zvezi s pravicami starih staršev glej *Mitovi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, št. 53565/13, 58. odstavek, 16. april 2015, in *Terna proti Italiji*, št. 21052/18, 64. odstavek, 14. januar 2021.

95. Pri odločanju o tem, ali je omejitve ali prepovedi stikov v odnosih med starši in otroki mogoče šteti kot »nujne v demokratični družbi«, je Sodišče presojalo, ali so razlogi navedeni v celotni zadevi, nujni in zadostni. Sodišče je poudarilo, da morajo biti v tovrstnih primerih koristi otrok pred vsemi drugimi interesi. Poleg tega se je treba zavedati, da imajo nacionalni organi prednost neposrednega stika z vsemi vpletenimi osebami. Naloga Sodišča ni prevzeti vloge domačih organov pri izvajanju njihovih pristojnosti v zvezi z vprašanji varstva in vzgoje ter stikov, temveč da v skladu s konvencijo prouči odločitve, ki jih ti organi sprejmejo pri izvajanju svojih pooblastil za presojo (glej *S. J. P. and E. S. proti Švedski*, št. 8610/11, 89. in 91. odstavek, 28. avgust 2018, in *Gobec proti Sloveniji*, št. 7233/04, 132. in 133. odstavek, 3. oktober 2013). Sodišče ugotavlja, da ta načela veljajo tudi v primerih v zvezi z odločitvami o pravicah starih staršev do stikov (glej, na primer, *Nistor proti Romuniji*, št. 14565/05, 73 in 75. odstavek, 2. november 2010, in *Manuello in Nevi proti Italiji*, št. 107/10, 58. odstavek, 20. januar 2015).

96. Sodišče ponovno poudarja, da čeprav 8. člen ne vsebuje nobenih izrecnih postopkovnih zahtev, mora biti postopek odločanja pošten in zagotavljati tudi ustrezno varovanje koristi posameznika v skladu z 8. členom (glej, na primer, zgoraj navedeno zadevo *Petrov in X*, 101. odstavek). Sodišče mora zato ugotoviti, ali sta pritožnika, ob upoštevanju posebnih okoliščin zadeve in zlasti resnosti odločitve, ki jo je bilo treba sprejeti, sodelovala v postopku odločanja v zadostni meri, da jima je bilo zagotovljeno potrebno varstvo njunih interesov (glej *Z.J. proti Litvi*, št. 60092/12, 100. odstavek, 29. april 2014, z nadaljnjimi sklicevanji).

97. Sodišče je že ugotovilo, da bi morali biti v skladu z veljavnimi mednarodnimi standardi v vseh sodnih ali upravnih postopkih, ki vplivajo na pravice otrok po 8. členu konvencije, otroci, ki so sposobni oblikovati svoja stališča, dovolj vključeni v postopek odločanja in imeti priložnost biti zaslišani in tako izraziti svoja stališča (glej *M. in M. proti Hrvaški*, št. 10161/13, 171. in 181. odstavek, ESČP 2015 (izvlečki)).

(b) Presoja obravnavane zadeve

98. Sodišče najprej ugotavlja, da sta pritožnika stara starša W in Z, ki sta ostala brez starševske oskrbe po smrti matere in priprtju očeta. Nesporno je, da vprašanja v zvezi z odnosi med pritožniki in njunima vnukoma ureja 8. člen konvencije.

99. Sodišče nadalje ugotavlja, da je pritožba pritožnikov v zvezi s postopkom določitve stikov, dvojna. Po eni strani sta se pritoževala zaradi zavrnitve nacionalnih sodišč, da bi zaslišala izvedenka D.T., po drugi strani pa sta se pritoževala, da sodišči nista pridobili mnenja W in Z in nista imenovali posebnega skrbnika, ki bi zastopal njune interese.

100. V zvezi z drugo pritožbo je opaziti, da nacionalno sodišče ni pridobilo mnenja W in Z, ker je otroška psihiatrinja, ki jo je imenovalo sodišče, menila, da v tem času nista bila sposobna oblikovati svojega stališča o zadevi (glej 38 in 40 odstavek). Nacionalno sodišče se je pri odločitvi o stiku v veliki meri sklicevalo na poročilo, ki ga je pripravila omenjena izvedenka, ki je pregledala otroka (glej 38 in 40 odstavek). Glede na to, da se ta zadeva nanaša na celotno presojo dokazov ter glede na izvedensko mnenje in okoliščine otrok, Sodišče ne najde razloga, da bi postavilo pod vprašaj odločitev nacionalnega sodišča, da se od otrok ne pridobi mnenja neposredno (primerjaj *Petrov in X*, navedeno zgoraj, 108. člen).

101. Kolikor se pritožnika pritožujeta nad dejstvom, da je koristi W in Z zastopal Center V. in ne posebni skrbnik, Sodišče ugotavlja, da W in Z v tej zadevi nista pritožnika (primerjaj *C proti Hrvaški*, št. 80117/17, 57. in 77. odstavek, 8. oktober 2020). Sodišče ugotavlja, da niso bili predloženi nikakršni argumenti, ki bi dokazovali, da bi domnevna pomanjkljivost v zastopanju W in Z v postopku za ureditev stikov lahko vplivala na položaj pritožnikov v postopku.

102. Sodišču je preostalo, da prouči pritožbo glede izvedenca D.T., ki je bil eden od več izvedencev, ki so dajali mnenja v postopku izdaje dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti. V postopku za ureditev stikov sta se pritožnika sklicevala na en del tega mnenja, in sicer na del, v katerem je D.T. izjavil, da bi se pritožnikoma in njunima vnukoma morali omogočiti izvajanje stikov na domu. Pritožnika sta trdila, da bi izvedenec D. T. moral biti zaslišan v postopku za določitev stikov, ker je bilo njegovo mnenje pomembno za izid tega postopka (glej 90 odstavek).

103. Sodišče ugotavlja, da se je prvostopenjsko sodišče seznanilo z mnenjem D.T., vendar je njegovo zaslišanje na obravnavi zavrnilo, med drugim zaradi njegovega omejenega strokovnega področja (glej 40 in 46 odstavek). Nadalje Sodišče ugotavlja, da sta bila druga dva izvedenca imenovana v prvem postopku določitve stikov med pritožnikoma in njunima vnukoma (glej 35 odstavek) in da je bilo v postopku, ki se je začel podlagi zahteve pritožnikov za razširitev stikov, s strani imenovane otroške psihiatrinje pripravljeno novo izvedensko mnenje (glej 38 odstavek). Pritožnika sta lahko na njeno mnenje pisno in ustno na naroku podala pripombe, izvedenka pa je bila potem na naroku tudi zaslišana (glej 38 in 39 odstavek). Sodišči prve in druge stopnje sta pojasnili, zakaj D.T. ni bil zaslišan in je ustavno sodišče ugotovilo, da so razlogi pritožnikov ustrezni (glej 40 do 42 odstavek in 46 odstavek).

104. Sodišče ponovno poudarja, da ima konvencijski sistem subsidiarno vlogo (glej npr. *Maurice proti Franciji* [VS], št. 11810/03, 117. odstavek, z dodatnimi sklicevanji, ESČP 2005-IX) in ugotavlja, da na splošno velja, da je naloga presoje predloženih dokazov, vključno s sredstvi, ki so bila uporabljena za ugotovitev in preveritev ustreznih dejstev, naloga domačih sodišč (glej *Khusnutdinov in X proti Rusiji*, št. 76598/12, 87. odstavek, 18. December 2018, in *Süß proti Nemčiji*, št. 40324/98, 59. odstavek, 10. november 2005). Glede na zgoraj navedeno, razloge, ki so jih navedla domača sodišča, in ustrezní vidik postopka (glej 103 odstavek), vključno z dejstvom, da je pritožnica pozneje ugovarjala poročilu D.T. (glej 29 odstavek), Sodišče meni, da je bila zavrnitev zaslišanja D.T. pred domačimi sodišči zadostno obrazložena.

105. Zato in v odsotnosti kakršnih koli razlogov, da pritožnika nista mogla sodelovati v postopku v zadostni meri, kar bi jima zagotovilo potrebno varstvo njunih interesov, se je Sodišče prepričalo, da so bile procesne zahteve, vsebovane v 8. členu konvencije, spoštovane.

Zato v zvezi s tem ni bil kršen 8. člen konvencije.

IV. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

106. 41. člen konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Odškodnina

107. Glede nepremoženjske škode je pritožnica, skupaj s pritožnikom, zahtevala 10.000 evrov (EUR) zaradi dolgotrajnosti postopka za izdajo dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti. Zahtevala je tudi odškodnino v višini 30.000 EUR zaradi odvzema W in Z ter omejitve njenih stikov z njima. Poleg tega je pritožnica skupaj s pritožnikom zahtevala 10.000 EUR zaradi domnevnih postopkovnih pomanjkljivosti v postopku za ureditev stikov.

108. Vlada je trdila, da je zahtev neutemeljen in pretiran.

109. Po načelu pravičnosti, kakor to zahteva 14. člen konvencije in ob upoštevanju, da je bila kršitev konvencije ugotovljena le v zvezi s pritožnico, ji Sodišče prisoja 3.000 EUR za nepremoženjsko škodo in morebitni davek, ki bi bil lahko obračunan na ta znesek.

B. Stroški in izdatki

110. Pritožnica je, skupaj s pritožnikom, zahtevala tudi 22.926 EUR za stroške in izdatke, ki so nastali v postopkih pred domačimi oblastmi v različnih sklopih upravnih in sodnih postopkov v zvezi z odvzemom W in Z, prošnjo za rejništvo in dogovorom o ureditvi stikov. Pritožnica je zahtevala tudi 6.365 EUR za pravno zastopanje in 5.870 EUR za stroške prevajanja vlog, predloženih v postopku pred Sodiščem.

111. Vlada je ugovarjala zahtevku za stroške in izdatke, ki so nastali v domačih postopkih, in trdila, da se v večini nanaša na sklope postopkov, ki niso predmet te pritožbe. Glede postopka pred Sodiščem je vlada trdila, da so bili stroški prevajanja deloma neutemeljeni in deloma nepotrebni ter da je bil zahtev v zvezi s stroški pravnega zastopanja pretiran.

112. V skladu s sodno prakso Sodišča so pritožniki upravičeni do povračila stroškov in izdatkov samo, če dokažejo, da so ti stroški in izdatki dejansko nastali, da so bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Sodišče ob upoštevanju razpoložljivih dokumentov in zgoraj navedenih meril v tej zadevi meni, da je zahtevku pritožnice upravičeno mogoče ugoditi v višini 3.500 EUR za kritje stroškov iz vseh njihovih naslovov.

C. Zamudne obresti

113. Po mnenju sodišča je primerno, da je osnova za izračun zamudnih obresti posojilna obrestna mera Evropske centralne banke, povečana za tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaša*, da sta pritožba pritožnika na podlagi 1. odstavka 6. člena konvencije glede postopka za izdajo dovoljenja za rejništvo in pritožba pritožnice na podlagi 1. odstavka 6. člena konvencije glede nadaljnega sodelovanja socialnih organov v omenjenem postopku nesprejemljivi, preostali del pritožbe pa je sprejemljiv;
2. *razsoja*, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena konvencije glede pritožbe pritožnice v zvezi z dolgotrajnostjo postopka za izdajo dovoljenja za rejništvo;
3. *razsoja*, da ni bilo kršitve 8. člena konvencije glede pritožbe pritožnikov v zvezi s postopkom za ureditev stikov;
4. *razsoja*,
  - (a) da mora tožena država pritožnici v treh mesecih od dneva, ko postane sodba v skladu z 2. odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati zneske:
    - (i) 3.000 EUR (tri tisoč evrov) in morebitni davek, ki se lahko obračuna, za nepremoženjsko škodo;
    - (ii) 3.500 EUR (tri tisoč petsto sedemdeset evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, ki se lahko obračuna pritožnici;
  - (b) da se za navedene zneske od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;
5. *zavrača* preostali del zahtevka pritožnikov za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 8. februarja 2022 poslano v skladu z 2. in 3. odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Stanley Naismith
sodni tajnik

Jon Fridrik Kjølbro
predsednik